Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα παρακολούθησης του δημιουργού ενός πρωτότυπου έργου

(96/C 178/05)

COM(96) 97 τελικό — 96/085(COD)

(Υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 25 Απριλίου 1996)

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 100Α,

την πρόταση της Επιτροπής,

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 189Β της συνθήκης,

Εκτιμώντας:

1. ότι το δικαίωμα παρακολούθησης στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα, του οποίου απολαύει ο δημιουργός ενός πρωτότυπου έργου τέχνης ή ενός πρωτότυπου χειρογράφου, να ενδιαφέρεται για τις πράξεις πωλήσεως του έργου μετά την πρώτη εκποίηση από τον δημιουγό·

2. ότι το δικαίωμα παρακολούθησης στοχεύει να διασφαλίσει στους δημιουργούς οικονομική συμμετοχή στην επιτυχία των έργων τους· ότι το δικαίωμα αυτό τείνει να αποκαταστήσει μια ισορροπία μεταξύ της οικονομικής κατάστασης των δημιουργών έργων τέχνης και εκείνης των λοιπών δημιουργών που αποκομίζουν όφελος από τις διαδοχικές εκμεταλλεύσεις των έργων τους·

3. ότι το δικαίωμα παρακολούθησης αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και συνιστά ουσιαστικό προνόμιο για τους δημιουργούς· ότι η επιβολή ενός τέτοιου δικαιώματος στο σύνολο των κρατών μελών ανταποκρίνεται στην αναγκαιότητα να διασφαλιστεί ένα κατάλληλο και ομοιόμορφο επίπεδο προστασίας στους καλλιτέχνες·

4. ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 128 παράγραφος 4 της συνθήκης, η Κοινότητα λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές όταν αναλαμβάνει δράση δυνάμει άλλων διατάξεων της συνθήκης·

5. ότι η σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων προβλέπει ότι αξίωση με βάση το δικαίωμα παρακολούθησης δύναται να προβληθεί μόνον εφόσον προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία του δημιουργού· ότι, κατά συνέπεια, το δικαίωμα παρακολούθησης είναι προαιρετικό και υπόκειται στον κανόνα της αμοιβαιότητας· ότι απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την εφαρμογή της αρχής για την απαγόρευση των διακρίσεων που προβλέπεται στο άρθρο 6 της συνθήκης, όπως διευκρινίστηκε με την απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1993 στις συνεκδικασθείσες υπθέσεις C-92/92 και C-326/92, Phil Collins και λοιποί [1]· ότι δεν μπορεί να γίνεται επίκληση των εθνικών διατάξεων που περιλαμβάνουν ρήτρες αμοιβαιότητας για να αποφεύγεται η αναγνώριση, υπέρ των υπηκόων άλλων κρατών μελών, των δικαιωμάτων που προβλέπονται υπέρ των ημεδαπών· ότι η εφαρμογή τέτοιων ρητρών στο κοινοτικό πλαίσιο αντίκειται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης που απορρέει από την απαγόρευση κάθε διάκρισης λόγω ιθαγενείας·

6. ότι το δικαίωμα παρακολούθησης προβλέπεται σήμερα από την εθνική νομοθεσία των περισσότερων κρατών μελών· ότι μια τέτοια νομοθεσία, εφόσον υφίσταται, παρουσιάζει ποικίλα χαρακτηριστικά, ιδίως ως προς τα έργα τα οποία αφορά, τους δικαιούχους, το εφαρμοζόμενο ποσοστό, τις πωλήσεις που υπόκεινται στο δικαίωμα καθώς και τη βάση για τον καθορισμό του ποσοστού αυτού· ότι η άσκηση ή η μη άσκηση του εν λόγω δικαιώματος συνεπάγεται αισθητές επιπτώσεις στις συνθήκες του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς· ότι, όπως και κάθε επιβάρυνση υπέρ τρίτου, αποτελεί στοιχείο το οποίο υποχρεωτικά πρέπει να ληφθεί υπόψη από οποιοδήποτε άτομο επιθυμεί να προβεί σε πώληση ενός έργου τέχνης· ότι εξάλλου το εν λόγω δικαίωμα αποτελεί έναν από τους παράγοντες που συμβάλλουν στη δημιουργία στρεβλώσεων του ανταγωνισμού καθώς και στην αλλαγή τόπου των πωλήσεων μέσα στην Κοινότητα·

7. ότι τέτοιου είδους διαφορές ως προς την εφαρμογή του δικαιώματος παρακολούθησης εκ μέρους των κρατών μελών έχουν άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς έργων τέχνης όπως προβλέπεται στο άρθρο 7Α της συνθήκης· ότι, σε μια τέτοια κατάσταση, το άρθρο 100Α της συνθήκης αποτελεί την κατάλληλη νομική βάση·

8. ότι οι στόχοι της Κοινότητας όπως ορίζονται στη συνθήκη περιλαμβάνουν την εγκαθίδρυση μιας όλο και στενότερης ένωσης μεταξύ των λαών της Ευρώπης, τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών που ανήκουν στην Κοινότητα, καθώς και την οικονομική και κοινωνική τους πρόοδο μέσω κοινής δράσης που αποσκοπεί στο να περιορίσει τους φραγμούς που διαιρούν την Ευρώπη· ότι, για το σκοπό αυτό, η συνθήκη προβλέπει την εγκαθίδρυση μιας εσωτερικής αγοράς που συνεπά-

[1] Συλλογή 1993, σ. 1-5145.

γεται την εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και την ελεύθερη εγκατάσταση, καθώς και τη δημιουργία ενός καθεστώτος που θα διασφαλίσει ότι δεν θα υπάρχουν στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό στην κοινή αγορά· ότι η εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με το δικαίωμα παρακολούθησης συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων αυτών·

9. ότι η οδηγία 77/388/ΕΚ του Συμβουλίου [1], όπως τροποποιήθηκε μαπό την οδηγία 94/5/ΕΚ [2], για τη συμπλήρωση του κοινού συστήματος φόρου προστιθέμενης αξίας θεσπίζει προοδευτικά ένα κοινοτικό καθεστώς φορολογίας που εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, στον τομέα των αντικειμένων καλλιτεχνικής αξίας· ότι τα μέτρα που περιορίζονται στον φορολογικό τομέα δεν επαρκούν για να υπάρξουν εγγυήσεις για την αρμονική λειτουργία της αγοράς έργων τέχνης· ότι ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί μόνον καθ' όσον υπάρξει εναρμόνιση στον τομέα του δικαιώματος παρακολούθησης·

10. ότι πρέπει να καταργηθούν οι υπάρχουσες διαφορές στη νομοθεσία που έχουν στρεβλωτικές επιπτώσεις στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να αποτραπεί η εμφάνιση νέων διαφορών, ενώ δεν υπάρχει λόγος να καταργηθεί ή να παρεμποδιστεί η εμφάνιση εκείνων των διαφορών που δεν υπάρχει πιθανότητα να επηρεάσουν τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς·

11. ότι δεν φαίνεται απαραίτητο να γίνει εναρμόνιση όλων των διατάξεων των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν το δικαίωμα παρακολούθησης· ότι αρκεί να περιοριστεί η εναρμόνιση στις εθνικές διατάξεις που έχουν την αμεσότερη επίπτωση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς· ότι οι στόχοι της εν λόγω περιορισμένης εναρμόνισης δεν μπορούν να επιτευχθούν ικανοποιητικά από μόνα τα κράτη μέλη· ότι, κατά συνέπεια, η προταθείσα δράση δεν υπερβαίνει ό,τι είναι απαραίτητο για την επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων, σύμφωνα με το άρθρο 3Β τρίτο εδάφιο της συνθήκης· ότι, κατά συνέπεια, η παρούσα πρόταση συμφωνεί πλήρως προς τις απαιτήσεις της αρχής της επικουρικότητας και τις αρχές της αναλογικότητας·

12. ότι η διάρκεια του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, η οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ του Συμβουλίου [3] εκτείνεται μέχρι 70 έτη post mortem auctoris· ότι πρέπει να προβλεφθεί η ίδια διάρκεια για το δικαίωμα παρακολούθησης· ότι, επομένως, μόνον τα πρωτότυπα έργα σύγχρονης τέχνης μπορούν να ενταχθούν στο πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος παρακολούθησης· ότι, γενικώς, τα έργα σύγχρονης τέχνης κατέχουν σχετικά μικρή θέση μεταξύ των πωλήσεων σε δημόσιους πλειστηριασμούς·

13. ότι πρέπει να επεκταθεί η εφαρμογή του δικαιώματος παρακολούθησης σε κάθε μεταπώληση, με εξαίρεση τις συναλλαγές μεταξύ ιδιωτών, αντικείμενο των οποίων αποτελεί το έργο μετά την πρώτη πώληση εκ μέρους του δημιουργού· ότι κατά συνέπεια το εν λόγω δικαίωμα εφαρμόζεται στις συναλλαγές που πραγματοποιούνται εκ μέρους όλων των επαγγελματιών πωλητών, όπως οι οίκοι δημοπρασιών, οι γκαλερί έργων τέχνης και γενικότερα οποιοσδήποτε έμπορος έργων τέχνης·

14. ότι πρέπει να προβλεφθεί ένα αποτελεσματικό καθεστώς βάσει εμπειριών που αποκτήθηκαν σε εθνικό επίπεδο στον τομέα του δικαιώματος παρακολούθησης· ότι ενδείκνυται το δικαίωμα παρακολούθησης να υφίσταται ως ποσοστό επί της τιμής πώλησης του έργου και όχι επί της αύξησης της αρχικής αξίας του έργου·

15. ότι είναι απαραίτητο να εναρμονισθούν οι κατηγορίες έργων τέχνης που υπόκεινται στο δικαίωμα παρακολούθησης· ότι τα έργα εφαρμοσμένων τεχνών πρέπει να αποκλεισθούν·

16. ότι ο καθορισμός ενός ελάχιστου κοινοτικού ορίου για την εφαρμογή του δικαιώματος παρακολούθησης λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς· ότι, πάντως, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν την ευχέρεια να καθορίζουν εθνικά όρια χαμηλότερα από το κοινοτικό ώστε να προωθούν τα συμφέροντα των νέων καλλιτεχνών·

17. ότι η μη εφαρμογή του δικαιώματος παρακολούθησης κάτω του ελαχίστου ορίου επιτρέπει να αποφευχθούν δυσανάλογα έξοδα είσπραξης και διαχείρισης·

18. ότι σήμερα ποικίλλουν σημαντικά τα ποσοστά που έχουν καθορίσει τα διάφορα κράτη μέλη για την εφαρμογή του δικαιώματος παρακολούθησης· ότι η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς έργων σύγχρονης τέχνης απαιτεί τον καθορισμό ενιαίων ποσοστών·

19. ότι ένα σύστημα φθινόντων ποσοστών κατά κατηγορίες τιμών μπορεί να συμβάλλει ώστε να αποφευχθούν καταστρατηγήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα του δικαιώματος παρακολούθησης· ότι τα ποσοστά αυτά πρέπει να αντικατοπτρίζουν συγχρόνως τα συμφέροντα των καλλιτεχνικών κύκλων και της αγοράς έργων τέχνης·

20. ότι οφειλέτης του ποσού που έχει εισπραχθεί δυνάμει του δικαιώματος παρακολούθησης είναι ο πωλητής· ότι πωλητής είναι το πρόσωπο ή η επιχείρηση στο όνομα του οποίου συνάπτεται η σύμβαση πωλήσεως·

21. ότι είναι επιθυμητό να προβλεφθεί η δυνατότητα περιοδικής προσαρμογής του ορίου και των ποσοστών· ότι θα έπρεπε για το σκοπό αυτό να αναλάβει η Επιτροπή να θεσπίσει περιοδικές εκθέσεις σχετικά με το πρακτικό αποτέλεσμα της εφαρμογής του δικαιώματος παρακολούθησης και ενδεχομένως να υποβάλει προτάσεις τροποποίησης σχετικά με το όριο και τα ποσοστά·

[1] ΕΕ αριθ. L 145 της 13. 6. 1977, σ. 1.
[2] ΕΕ αριθ. L 60 της 3. 3. 1994, σ. 16.
[3] ΕΕ αριθ. L 290 της 24. 11. 1993, σ. 9.

22. ότι ενδείκνυται να καθορισθούν οι δικαιούχοι του δικαιώματος παρακολούθησης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας· ότι κατά συνέπεια δεν είναι χρήσιμο να υπάρξει παρέμβαση μέσω της παρούσας οδηγίας στον τομέα του κληρονομικού δικαίου των κρατών μελών· ότι, πάντως, οι δικαιοδόχοι του δημιουργού μπορούν να ασκήσουν πλήρως το δικαίωμα παρακολούθησης μετά το θάνατό του·

23. ότι πρέπει να χορηγηθεί στα κράτη μέλη η εξουσία να καθορίσουν τις λεπτομέρειες είσπραξης και διαχείρισης των ποσών που καταβάλλονται δυνάμει του δικαιώματος παρακολούθησης· ότι, ως προς αυτό, η διαχείριση εκ μέρους ενός οργανισμού συλλογικής διαχείρισης αποτελεί μια δυνατότητα διαχείρισης μεταξύ άλλων· ότι πάντως τα κράτη μελη οφείλουν να διασφαλίσουν την είσπραξη, την καταβολή και τη διανομή των ποσών που έχουν συλλεγεί υπέρ των δημιουργών που έχουν ιθαγένεια άλλων κρατών μελών·

24. ότι το ευεργέτημα του δικαιώματος παρακολούθησης πρέπει να περιοριστεί στους υπηκόους των κρατών μελών και στους αλλοδαπούς δημιουργούς των οποίων οι χώρες χορηγούν τέτοιου είδους προστασία στους δημιουργούς που είναι υπήκοοι των κρατών μελών·

25. ότι πρέπει να θεσπιστούν οι κατάλληλες διαδικασίες που θα επιτρέπουν τον έλεγχο των συναλλαγών, σύμφωνα με πρακτικές μεθόδους, κατά τρόπο που να εγγυώνται την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαιώματος παρακολούθησης από τα κράτη μέλη· ότι αυτό συνεπάγεται δικαίωμα του δημιουργού ή του πληρεξουσίου του, να συλλέγει τις απαραίτητες πληροφορίες από τον υπόχρεο για την καταβολή του ποσοστού που αντιτοιχεί στο δικαίωμα παρακολούθησης,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Άρθρο 1

Αντικείμενο του δικαιώματος παρακολούθησης

Τα κράτη μέλη προβλέπουν υπέρ του δημιουργού ενός πρωτότυπου έργου τέχνης δικαίωμα παρακολούθησης που συνίσταται στο αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα είσπραξης ποσοστού επί του τιμήματος από κάθε ματαπώληση του εν λόγω έργου με εξαίρεση τις συναλλαγές που πραγματοποιούνται από ιδιώτες και έχουν ως αντικείμενο το έργο τέχνης μετά την πρώτη εκποίησή του εκ μέρους του δημιουργού.

Άρθρο 2

Έργα τέχνης τα οποία αφορά το δικαίωμα παρακολούθησης

Στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας ως πρωτότυπα έργα τέχνης νοούνται τα πρωτότυπα χειρόγραφα και τα έργα εικαστικών τεχνών όπως οι πίνακες, τα έργα από συγκόλληση (κολάζ), οι ζωγραφιές, τα σχέδια, οι εικόνες χαρακτικής, χαλκογραφίας και λιθογραφίας, τα γλυπτά, τα εργόχειρα χαλιά τείχου (ταπισερί), τα προϊόντα κεραμικής και οι φωτογραφίες, καθόσον τα έργα αυτά αντιπροσωπεύουν δημιουργίες που έχουν πλήρως εκτελεστεί εκ μέρους του καλλιτέχνη ή πρόκειται για αντίτυπα που θεωρούνται ως πρωτότυπα σύμφωνα με τις συνήθειες του επαγγέλματος στην Κοινότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 3

Όριο εφαρμογής

1. Το ποσό που εισπράττεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 οφείλεται όταν η τιμή πωλήσεως είναι ίση ή ανώτερη των 1 000 Ecu.

2. Τα κράτη μέλη διαθέτουν την ευχέρεια να καθορίζουν εθνικό όριο χαμηλότερο από το προβλεπόμενο στην παράγραφο 1.

Άρθρο 4

Ποσοστό και είσπραξη

Το τέλος που εισπράττεται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1 καθορίζεται ως ακολούθως:

α) σε 4 % επί της τιμής πώλησης για την κατηγορία τιμών που κυμαίνεται μεταξύ 1 000 και 50 000 Ecu·

β) σε 3 % για την κατηγορία τιμών που κυμαίνεται μεταξύ 50 000 και 250 000 Ecu·

γ) σε 2 % για ποσά που υπερβαίνουν τις 250 000 Ecu·

Οφειλέτης του εν λόγου ποσοστού είναι ο πωλητής.

Άρθρο 5

Βάση υπολογισμού

Η τιμή πωλήσεως που προβλέπεται στα άρθρα 3 και 4 νοείται χωρίς φόρους.

Άρθρο 6

Δικαιούχοι του δικαιώματος παρακολούθησης

1. Το ποσό που εισπράττεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 οφείλεται στο δημιουργό του έργου και μετά το θάνατό του στους δικαιοδόχους του.

2. Τα κράτη μέλη έχουν την εξουσία να προβλέπουν τη συλλογική διαχείριση των ποσών που εισπράττονται δυνάμει του δικαιώματος παρακολούθησης. Καθορίζουν τις λεπτομέρειες ως προς την είσπραξη και τη διανομή τους στις περιπτώσεις που ο δημιουργός έχει την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους.

Άρθρο 7

Δικαιούχοι τρίτων χωρών

Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι οι δημιουργοί που έχουν την ιθαγένεια τρίτων χωρών απολαμβάνουν του δικαιώματος παρακολούθησης, σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, καθόσον στις εν λόγω τρίτες χώρες ισχύει η αρχή της αμοιβαιότητας υπέρ των δημιουργών που έχουν την ιθαγένεια των κρατών μελών.

Άρθρο 8

Διάρκεια του δικαιώματος παρακολούθησης

Το δικαίωμα παρακολούθησης διαρκεί όσο και η περίοδος που καθορίζεται από το άρθρο 1 της οδηγίας 93/98/ΕΟΚ.

Άρθρο 9

Δικαίωμα συλλογής πληροφοριών

Ο δημιουργός ή ο πληρεξούσιός του μπορούν να απαιτήσουν από οποιονδήποτε έμπορο, διευθυντή πωλήσεων ή οργανωτή δημοσίων πλειστηριασμών, οποιαδήποτε πληροφορία απαραίτητη για την εκκαθάριση των ποσών που έχουν εισπραχθεί δυνάμει του δικαιώματος παρακολούθησης, σχετικά με την πώληση πρωτότυπων έργων τέχνης κατά τη διάρκεια του παρελθόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 10

Ρήτρα αναθεώρησης

Η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 2004 και στη συνέχεια κάθε πέντε έτη, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και ενδεχομένως προβαίνει σε προτάσεις για την προσαρμογή του ελάχιστου ορίου και των ποσών παρακολούθησης που αντιστοιχούν σύμφωνα με την εξέλιξη της κατάστασης στον τομέα αυτό.

Άρθρο 11

Εφαρμογή

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία πριν από την 1η Ιανουαρίου 1999.

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις εν λόγω διατάξεις, οι τελευταίες αυτές περιέχουν παραπομπή στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια παραπομπή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Ο τρόπος της παραπομπής καθορίζεται από τα κράτη μέλη.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων εσωτερικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 12

Θέση σε ισχύ

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα μετά τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Άρθρο 13

Παραλήπτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.